

Зерттеулер, сыншылдық және ғылыми зерттеудегі этика

Дэвид Бриджес

Сыншылдық

- *‘Критикалық ойлау’, ‘аналитикалық ойлау’* және *‘сыншылдықты’* салыстырыңыздар
- Инновациялар мен шығармашылықтың көзі
- Қалыптасқан нанымдар мен тәртіптерге (мысалы, ғылыми, эстетикалық, әлеуметтік, саяси) және билікке қарсы шығудың негізі, яғни ол білім мен түсінікті дамытуда аса маңызды мағынаға ие
 - Жайсыздық тудыра ма?

Зерттеудегі сыншылдық

- Зерттеу сұрағы (қалыптасқан білімге қатысты күдік тудырады)
- Мұқият әрі жүйелі сауал (бүгінгі болжамдарға қарсы шығып, ақиқатты ашып көрсету қаупін тудырады)
- Интервью немесе сауалнама жүргізу (адамдарды белгілі бір мәселелер жөнінде ойландыруға әкеледі)
- Берілген ақпаратты талдау (мәселені талқылауға жаңа мүмкіндіктер қамтамасыз етеді)
- Зерттеу нәтижесін басып шығару (нәтижелерді көпшілікке қолжетімді ету, қоғамнан және сарапшылардан сыни баға алу мүмкіндігі)

Адамдарды зерттеушілердің сыни көзқарасынан қорғау – этикалық кодекс

- Зерттеу жүргізу орындарына (мысалы, мектептер және сыныптар) қолжетімділікті шектеу
- Зерттеу мақсатының және зерттеуге қатысу талаптардың түсініктілігі– талаптармен келісу
- Үдеріс қатысушысына берілетін қадағалау мүмкіндігі
- Анонимдік және құпиялылық
- Алынған ақпарат пен жазылған ғылыми баяндамаға қатысушының беретін сараптамалық бағасы

Адамдарды ақпараттандыру мен зерттеуге ашық қолжетімділікті қамтамасыз ету бойынша міндеттер

- Білім беру саласындағы зерттеулер: «жалпы қолжетімділікті қамтамасыз етудегі жүйелі әрі тұрақты сауал» (Стенхаус 1974)
- Зерттеушілер академиялық еркіндікке қарсы келетін зерттеулерді жүргізуден бас тарту керек және олар үкімет, агенттіктер немесе қаржыландырудың басқа да көздері тарапынан көрсетілген орынсыз әрі күмән туғызатын әсерге жол бермеу керек. Заңға қайшы келетін бұндай әсерлер зерттеу жүргізуге тек теріс ықпал етіп, зерттеуді, нәтижені талдау немесе нәтижені түсіндіру үдерісін болдырмауды көздейтін талпыныс болып табылады (AERA Этикалық стандарттары V,B,: бөлім 4).
- 40. Зерттеушілердің өз зерттеу жұмыстары нәтижелерін еркін түрде баспаға шығару құқығы осы зерттеушілердің қорытындыларды практиктер, білім беру саласындағы саясаткерлер, ата-аналар, оқушылар мен жалпы әлеуметке қол жетімсіз мемлекет иелігінде жарияламау міндетімен байланысты (BERA 2011)

Бірақ этикалық шешімдерді қабылдау оңай емес

- Егер зерттеуші оқушыларға дөрекі қарым қатынас пен әкімшілік тарапынан парақорлық әрекеттерін көрген болса зерттеудегі құпиялылықпен не болмақ?
- Егер зерттеу нәтижелеріне сәйкес мемлекеттің білім беру саласында жүргізіп жатқан кейбір бағдарламалар нәтижесіз болса тәуелсіз басу құқығымен не болмақ?
- Бұл жағдайларда зерттеушінің міндеттері кімге және қайда жұмыс жасайды?

Кодтау жеткіліксіз

- «Ереже маған белгілі бір жағдайда қандай шешімді қабылдауды қалай көрсете алады? Мен не жасасам да бұл белгілі бер ережеге сәйкес келеді?» (Витгенштейн 1967: 198 пар.).
«Кейбірде баға берушілер контрактіге емес өздерінің ұяттарына жүгіну керек» (Хауз 1980)
- «Адамның өзінің жауапкершілігі пен есепберушілігі, моральдік қырағылығына мен мінезіне байланысты принциптер бағаны қажет етеді... Кейбір кезде адамгершілікке аса маңызды нәрселер оның принциптері мен ережелеріне қайшы келуі мүмкін, бірақ олар сенімді қасиет, моральдік береке, мағына және эмоционалды қатысуды қамтиды» (Бошам мен Чилдресс 1994: 462)

Зияткерлік құндылық

- Алдын ала ойланбаған, шынайылық пен жауапкершілік (Дьюи 1916).
- Құндылықтың үш кластерлері: зияткерлік қасақана еместік, немесе басқалардың ойларына ашық болу; зияткерлік парасаттылық, яғни сәйкес құжаттармен, негіздемелермен, дәлелдермен және аргументтермен негіздейтін нәрсені ғана қабылдайтын мұқияттылық; және қайсарлық пен батылдықты қамтитын зияткерлік өжеттік (Монтмаркет 1986 1993)
- Өжеттілік, сыйластық, қайсарлық, адалдық, кішіпейілділік пен рефлексивтілік (Макфарлен 2009: 42)

Сезімтал тыңдаушы

- Егер зерттеуші айтылған сынды қабылдай алатын жігерлігі мен тәуелсіздігі болмаса оның жүргізген зерттеуі босқа болғаны
- Сынды позитивті қабылдайтын «аудитория» болмаса онда зерттеу жүргізу жәй бос әурешілік
- Егер сынды айту мен қабылдау жағымды әрі абыроймен қабылданса онда бұл жердің айналуына септігін тигізеді
- «Сыни достық»

Назарбаев Зияткерлік мектептерінің зерттеу әдебінен (2015)

- **4.4 Зерттеулерді сыни міндеттілік ретінде қабылдау**
- **Ұйым зерттеудің сауалнама мен сыни щолудан тұратындығын және жасақтаушылармен сыни қарым қатынасты қамтамасыз етуге көмектесетін есептерді ұсыну.**

Дискуссия жалғасуда...

- Дэвид Бриджес (2017 шығуға дайындалуда)
Білім беру зерттеуінің пәлсапасы:
эпистемология, әдеб, саясат және сапа. -
Dordrecht and New York: Springer
 - 18 тарау *Әдеб кодекстерін әзірлеушілерге төрт сұрақ*
 - 19 тарау *Сатуға арналған зерттеу ме? Эпистемологиялық, моральдік және білім беру саласындағы зерттеулердің коммодификациясының саяси дрейфтері*